



Arkivnr: 2015/5159-5
Saksbehandlar: Gudrun Mathisen

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Kultur- og ressursutvalet		02.06.2015
Fylkesutvalet		18.06.2015

Biosfære Nordhordland

Samandrag

Nordhordland har sidan juni 2013 arbeida for at regionen skal få status som det første UNESCO Biosfæreområdet i Noreg. Satsinga, som alle kommunane i regionen står bak, er viktig for vidare utvikling av regionen på ein berekraftig måte. Denne saka syner status i arbeidet, og trekk opp dei vidare planane. Satsinga har betydning for fleire av områda som fylkeskommunen har ansvar for, særleg når det gjeld ressursforvaltning og samfunnsutvikling. Samarbeid med UiB er sentralt og det vert lagt opp til forskning og utvikling og implementering av ny kunnskap og kompetanse på fleire felt.

Forslag til innstilling

1. Hordaland fylkeskommune støttar søknaden om at Nordhordland får status som Biosfæreområde i medhald av Unesco-programmet Man and Biosphere. Det vil styrkje samarbeidet og medverke til ei berekraftig utvikling i regionen.

Rune Haugsdal
fylkesrådmann

Bård Sandal
fylkesdirektør regional utvikling

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Fylkesrådmannen, 18.05.2015

Samandrag:

Nordhordland har sidan juni 2013 arbeida for at regionen skal få status som det første UNESCO Biosfæreområdet i Noreg. Satsinga, som alle kommunane i regionen står bak, er viktig for vidare utvikling av regionen på ein berekraftig måte. Denne saka syner status i arbeidet, og trekk opp dei vidare planane. Det er lagt særleg vekt på å få fram på kva vis satsinga kan få betydning for område som fylkeskommunen i dag har ansvar for.

Bakgrunn

Nordhordland står framfor store utfordringar: Kulturendringar, press frå storbyen Bergen som stadig «kjem nærare», store endringar i næringslivet og overgangen til eit nytt levesett etter "oljen". På eit administrativt nivå aukar kravet til effektivitet og det er planar om omfattande kommunesamanslåing.

Ingen overordna grep vil kunne ivareta alle desse utfordringane. Men å gjere Nordhordland til Noreg sitt første biosfæreområde vil kunne bidra til å samle regionen, byggje felles kultur og ta vare på viktige fellesfunksjonar, som forvaltning av miljøringsing i regionen og felles merkevarebygging.

Om UNESCO sitt biosfæreprogram

Dei fleste kjenner til UNESCO si verdsarvliste, og Noreg har fleire stader med verdsarvstatus. Men omgrepet biosfæreområde er ikkje så kjent i Noreg. UNESCO sitt «Man and the Biosphere» (MAB)program er godt utvikla i nabolanda våre, og er meir aktuelt enn nokon gong, sett i lys av dei miljøutfordringane verda står ovanfor i dag.

Medan verdsarv handlar om å ta vare på **unike** natur- og kulturverdiar, skal biosfæreområda vere modellområde for berekraftig utvikling. I biosfæreområda er det viktig å ta ressursane i bruk og levere dei vidare til neste generasjon på ein måte som dei kan byggje vidare på.

Eit biosfæreområde er eit avgrensa geografisk demonstrasjonsområde der ein legg til rette for berekraftig utvikling. Målet er å oppnå ein meir berekraftig balanse mellom å ta vare på biologisk mangfald og naturressursar, fremje økonomisk utvikling og sikra ei god samfunnsutvikling ved samarbeid mellom lokalbefolkninga, det offentlege, næringslivet og forskingsinstitusjonar.

Eit biosfæreområde skal ha **høge natur- og kulturverdiar** og eit visst innhald av **verna område**. Området skal vere **representativt** for eit større landskap- og/eller marint område slik at resultatane frå biosfæresatsinga kan **overførast**. Biosfæreområda skal for dette formål utvikle innovative metodar for berekraftig utvikling, teste dei og dele resultatane nasjonalt og internasjonalt. Arbeidet krev nært samarbeid mellom interessegruppene i lokalsamfunnet og positivt engasjement frå forskingsinstitusjonar og forvaltingsstyresmakter.

Det finst 631 biosfæreområde i verda, fordelt i 119 land. Av desse er det 231 i Europa. I Sverige er det fem biosfæreområde. Nordhordland kan bli det første biosfæreområdet i Noreg.

Biosfæresatsinga i Nordhordland

Arbeidet med etablere eit biosfæreområde i Nordhordland har kome i stand etter initiativ frå Universitetet i Bergen, og samarbeid både med UiB og med dei andre forskings- og utdanningsinstitusjonane i Hordaland er heilt sentralt i satsinga. Regionrådet i Nordhordland signerte samarbeidsavtalen med UiB i juni 2013. På bakgrunn av dette vart det etablert ei styringsgruppe og ei lita arbeidsgruppe som no har gjennomført ein forstudie og gjort klart ein søknad om å få status som biosfærekandidat. Alle kommunane i Nordhordland har stilt seg bak denne, og løyvd midlar til det vidare arbeidet. Fylkesmannen i Hordaland har og stilt seg positiv til satsinga. Søknaden, som har fått sær god tilbakemelding frå UNESCO, vert no handsama av Klima- og miljødepartementet, og ein ventar svar hausten 2015.

Parallelt med dette har arbeidet med å vidareutvikle prosjektet haldt fram. Den endelege søknaden om biosfærestatus skal handsamast av UNESCO.

Forankring / Organisering

Nordhordland Utviklingsselskap IKS har prosjektansvaret for arbeidet og har satt saman ei styringsgruppe med følgjande medlem:

Knut Moe, Ordførar i Modalen. Leiar for gruppa.
 Karstein Totland, ordførar i Masfjorden
 Rune Heradstveit, Nordhordland Utviklingsselskap IKS
 Dirk Kohlmann, ass landbrukssjef Fylkesmannen i Hordaland
 Gudrun Mathisen, klima- og naturressurssjef Hordaland fylkeskommune
 Andreas Steigen, Universitetet i Bergen
 Wenche Teigland, BKK
 Jan Nordø, Naturvernforbundet Nordhordland

Kva skal Nordhordland biosfæreområde vere?

Forstudien har peika på alle dei krava UNESCO stiller for å godkjenne eit biosfæreområde og vist korleis Nordhordland vil fylle desse krava. Prosjektet har hatt tett dialog med MAB- administrasjonen i UNESCO i Paris og dei har besøkt Nordhordland to gonger. MAB-administrasjonen ser særst positivt på satsinga og har poengtert at biosfæreområdet i Nordhordland vil vere viktig for å vise korleis ein etablerer ei berekraftig utvikling i ein energiregion.

Geografisk avgrensing:

Nordhordland er valt ut fordi regionen på ein god måte representerer den ressurssterke ytre Vestlandskysten. Her finst:

- Høge naturverdiar og eit unikt landskap frå kyst til fjord og fjell
- Høge kulturverdiar i form av levande, genuine handverkstradisjonar, og kulturlandskap
- Moderne bruk av ressursane som vasskraft, oljeutvinning og teknologibedrifter
- Levande tradisjonelle næringar som småskala jordbruk og kystnært fiske
- Eit samfunn der det er muleg å prøve nye arbeidsmåtar for ei berekraftig utvikling



Slik biosfæreområdet er tenkt utforma vil det vere ein ressursprofil frå oljefeltet Troll på kontinentalsokkelen, gjennom kyst- og fjordlandskapet til toppen av Stølsheimen 1300 m.o.h. og vidare ned til Sognefjorden. Området dekker ca. 8250 km² og omfattar kommunane Austrheim, Fedje, Gulen, Lindås, Masfjorden,

Meland, Modalen, Osterøy, Radøy, Øygarden og delar av Askøy, Voss, Vik og Høyanger. Biosfæreområdet har ei befolkning på om lag 50 000.

Innhald:

Nordhordland forvaltar store ressursar i form av vatn, fisk, olje og eit stort og variert kulturlandskap. Ressursane langs Vestlandskysten er ein skatt for landet, men det inneber eit betydeleg ansvar å forvalte desse slik at kommande generasjonar får glede av dei. I biosfæreområdet skal det testast ut løysingar for å takle denne ressursutfordringa.

Slik ser ein for seg at biosfæreprosjektet kan bidra til å løfte det regionale nærings- og kulturlivet:

- Løfte fram alle verdiane i landskapet for å styrke den lokale identiteten og auke attraksjonskrafta til området
- Betre tilhøva til å utvikle økonomiske, økologiske og sosialt berekraftige føretak
- Inspirere til innovasjon, entreprenørskap og ny kunnskap
- Utvikle Nordhordland til eit testlandskap for å styrke tilhøvet mellom ivaretaking og utvikling, tettstad og landsbygd, naturverdi og kulturmiljøverdi
- Trekkje til seg relevante forskingsressursar og skape arena for kunnskapsutveksling og samhandling.
- Fylle dei regionale miljømåla gjennom konkrete prosjekt for å skape positiv interesse og engasjement
- Skape ei internasjonal merksemd kring området sine verdiar
- Vere eit internasjonal moderne og attraktivt modellområde med stor integritet

Biosfæresatsinga i Nordhordland vil ha to ulike komponentar. Det eine er dei konkrete fellesoppgåvene som vil kunne bli knytt opp til ein biosfæreorganisasjon. Blant desse er satsing på eit meir berekraftig miljø, vidareutvikling av regionalt kulturliv, og felles marknadsføring, merkevarebygging og reiselivsutvikling. Den andre delen er mindre konkret, men kanskje enno viktigare. Det handlar om ny næringsutvikling, tilførsel av ny kompetanse og om på kva vis regionen best kan ruste seg til tida etter oljen. Her er engasjementet frå Universitetet i Bergen og frå dei andre forskingsinstitusjonane viktig. I tillegg vil biosfæresatsinga kunne bidra til internasjonal merksemd omkring regionen, til internasjonale samarbeidsprosjekt og tilførsel av prosjektmidlar.

I arbeidet med konkretisering av kva satsingar som kan vere aktuelle å leggje inn i Biosfæreområdet har ein så langt vurdert desse temaene:

- Skog og attgroing
- Undervisningsopplegg i skulen (UNESCO-skule)
- Folkehelse
- Reiseliv – knytt til aktivitetssegmentet
- Lokalmatklynge – Smaken av Nordhordland

Samarbeid med Universitetet i Bergen

Den erfarne britiske UNESCO-professoren Martin Price er tilsett som professor II ved Institutt for biologi ved UiB i tre år frå 2014. Han tar aktivt del i arbeidet med biosfæreprosjektet med særleg ansvar for å sikre at søknaden om biosfæreområdet oppfyller alle UNESCO sine formelle krav.

Som del av førebuingane for eit kommande biosfæreområde har Universitetet i Bergen med støtte frå den norske UNESCO-kommisjonen sendt søknad til UNESCO om oppretting av eit UNESCO-professorat i «Sustainable Heritage and Environmental Management – Nature and Culture», og UNESCO har godkjent professoratet. I tillegg er planen å tilsetja 5 forskarar i bistillingar frå andre fakultet rundt professoratet for å etablere eit tverrfagleg team. Til saman skal denne tverrfaglege gruppa organisere universitetet sitt arbeid i biosfæreområdet og andre UNESCO-relaterte prosjekt.

Biosfæresatsinga i Nordhordland og fylkeskommunen sine prioriteringar

Biosfæresatsinga i Nordhordland er interessant som eit regionalt utviklingsprosjekt, men og fordi prosjektet styrker fleire felt som er prioritert frå Hordaland fylkeskommune.

På eit overordna plan kan ein sjå på biosfæresatsinga som ein mulegheit til å prøve ut i mindre skala, tiltak som seinare kan implementerast i heile fylket. Dette gjeld særleg innan berekraftig samfunnsutvikling og miljø. Prosjektet om attgroingsproblematikk der ein vil prøve å sjå korleis ein kan fjerne uønskt granskog der det er naturleg, og utnytte skogen betre der tilhøva ligge til rette for det, er eit godt døme på dette. Men satsinga grip og inn på andre prioriterte område for fylkeskommunen slik som lokal næringsutvikling, folkehelse, lokal utnytting av forskingsressursane på universitet og høgskular, og styrka miljøtenking i skulen. Slik kan biosfæresatsinga i Nordhordland få betydning for heile Hordaland.

Arbeid og framdrift

Det er «International Co-ordinating Council of the Man and the Biosphere Programme», (ICC), som handsamer alle søknader om å etablere biosfæreområde, men det er ulik praksis for korleis søknadsprosessen administrerast. I Noreg har ein valt den svenske modellen. Da vert prosessen delt i to. I første fase, som no er gjennomført i Nordhordland, er det gjort ein studie om korleis området kan fylle krava UNESCO har sett til eit biosfæreområde. Forstudiet om Nordhordland som UNESCO biosfæreområde er no vedteke i alle dei ti kommunane som inngår i biosfæreområdet. Samtlege ti ordførarar har signert forstudiet. Det har og rektor ved UiB og Fylkesmannen i Hordaland gjort.

I neste trinn skal ein gje innhald til biosfæresatsinga, teste ut dei første aktivitetane og lage klar ein hovudsøknad. Både befolkninga, næringslivet, kulturinstitusjonane og politikarane skal sette sitt preg på dette. Nasjonale myndigheiter skal handsame søknaden og sender denne til UNESCO sitt hovudkontor i Paris for endeleg godkjenning. Ein planlegg for at regjeringa kan rekke å sende søknaden til UNESCO i september 2017. Svar på søknaden kjem då i juni 2018.

Fylkesrådmannen si vurdering

Arbeidet med utvikling av eit biosfæreområde i Nordhordland har gått føre seg i fleire år. Forprosjektet som no er klart, er resultat av ein brei prosess som er godt forankra i alle dei aktuelle kommunane. Forprosjektet har ei heilskapleg tilnærming med god kopling mellom forskning, ressursforvaltning og samfunnsutvikling, og det høver godt saman med ansvarsporteføljen til Hordaland fylkeskommune. Det vil vere interessant og nyttig å sjå korleis etableringa kan medverke til berekraftig og framtidretta utvikling i Nordhordland, ein region som, til liks med resten av fylket, står framfor store krav til omstilling og nytenking.

Det er på tide at Noreg får eit område inn på Unesco sitt MAB-program Man and Biosphere. Nordhordland har gjennom samarbeid utvikla eit godt forprosjekt. Grenseflata mot fylkeskommunens mange oppgåver er stor og med litt kløkt kan ein oppnå gode synergieffektar. Eg ser positivt på søknaden og rår til at Hordaland fylkeskommune støtter den.